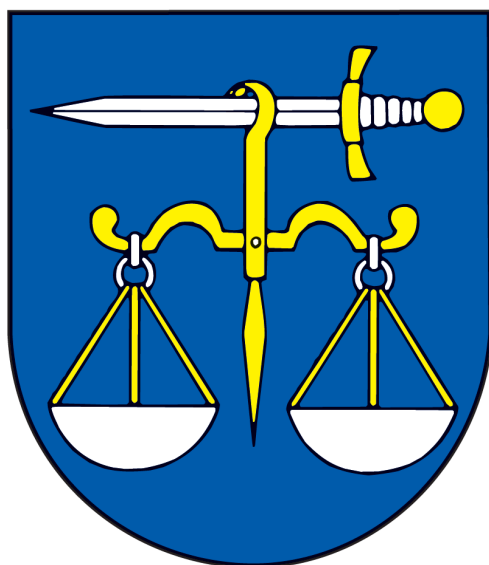

**PROGRAM
ROZVOJA OBCE SPIŠSKÉ BYSTRÉ
NA ROKY 2026 - 2031**

Obsah:

ÚVOD	2
1 ANALÝZA PROSTREDIA OBCE	6
1.1 História a základné charakteristiky obce	6
1.2 Analýza externého prostredia	10
1.3 Analýza interného prostredia.....	13
1.3.1 Školstvo a vzdelávanie	13
1.3.2 Kultúra.....	15
1.3.3 Telesná kultúra, šport, turistika	15
1.3.4 Sociálne a zdravotnícke služby	16
1.3.5 Vodné zdroje, vodné toky.....	17
1.3.6 Ekológia, environmentalistika	17
1.3.7 Technická a dopravná (cestná komunikačná) infraštruktúra	19
1.3.8 Manažment, marketing a vodcovstvo v obci	19
1.4 SWOT analýza	20
2 STRATEGICKÉ CIELE ROZVOJA OBCE.....	23
2.1 Vízia a poslanie obce	23
2.2 Strategické ciele a priority.....	24
3 AKČNÝ PROGRAM NA SPLNENIE CIEĽOV	26
3.1 Školstvo a vzdelávanie	26
3.2 Kultúra.....	26
3.3 Telesná kultúra, šport, turistika	27
3.4 Sociálne a zdravotnícke služby	27
3.5 Vodné zdroje, vodné toky.....	27
3.6 Ekológia, environmentalistika	27
3.7 Technická a dopravná (cestná komunikačná) infraštruktúra	28
3.8 Manažment, marketing a vodcovstvo v obci	28
4 MANAŽOVANIE AKČNÉHO PROGRAMU	29
5 FINANČNÝ PLÁN	30
ZÁVER.....	31

ÚVOD

Súčasný svet je svetom veľkých zmien, často rýchlych, dynamických, zasahujúcich do pracovného i súkromného života ľudí. Turbulentné prostredie sa stáva akoby trvalým javom a v takejto dobe nemožno predpokladať, že zajtrajšok bude extrapoláciou dneška. Prebiehajú v ňom náročné zápasy o „mentalitu“ ducha, prináša mnohé pozitíva, príležitosti, ale aj hrozby, ktoré sme si nevedeli v (ešte aj nedávnej) minulosti ani pripustiť. Krvavé ničiace vojny, prebiehajúce aj v našom bezprostrednom susedstve, či globalizačné „centralistické“ snahy o vytváranie akéhosi „univerzálneho“ životného štýlu a zanedbávanie efektívneho využitia jedinečnosti a odlišnosti národných i regionálnych kultúr sa javia (popri mnohých ďalších) ako vážne kultúrne poruchy a hrozby pre budúcnosť ľudstva, vyplývajúce najmä z deformácie hodnotového systému. Vyžadujú primeranú, citlivú ľudskú reakciu, reakciu vnímanú a realizovanú celistvo vo všetkých oblastiach života, počnúc životom každého jednotlivca, cez život v rodine, v obci, v regióne, v celej spoločnosti.

Žijeme vo svete, v ktorom sa stali bežnými také pojmy ako globálna ekonomická a finančná kríza, kríza morálky, kríza dôvery, kríza myslenia a správania podnikateľov, vodcov a manažérov vo sfére politickej, vedeckej, podnikateľskej, výchovno-vzdelávacej či vo sfére samospráv. Iné pohľady na prebiehajúce stavy v spoločnosti hovoria, že krízy nie sú ani tak krízou hodnôt, ale skôr dopadom dramatickej zmeny v životnom štýle, ktorý nás anonymizuje (najmä vo väčších mestách), orientuje na výkon a pracovný úspech, preferuje komunikáciu cez sociálne siete a ktorý štiepi rodinné systémy, oberá ľudí o pokoj a dobré vzťahy. Veľké svetové morálne autority odsudzujú stavy ako „mentalita zisku“, „kultúra smrti“, „kultúra odpadu“ či „pandémia samoty“. Tieto trendy sa čoraz viac dotýkajú aj dedinského prostredia, kde sa postupne vytráca „idylka pokoja a svornosti“. Odkazom pre súčasnú generáciu môže byť dôrazné vystrihanie aj výzva uvažovať nad hierarchiou hodnôt i nad spôsobom definovania, spoznávania a naplňovania týchto hodnôt („dobrá“) osobným svedectvom. Najschodnejšia sa javí cesta návratu k vlastným koreňom, k pravému humanizmu, k posilňovaniu úcty k človekovi a k jeho najhlbším hodnotám.

Program rozvoja obce (PRO) je základným strategickým dokumentom pre naplnenie poslania a vízie obce, pre budovanie harmonického života v obci, pre podporu rozvoja najvzácnejšieho zdroja obce – jej občanov, pre rozvoj ich potenciálu duchovného, emocionálneho, mentálneho i telesného. Musí byť „ušíty na mieru“ potrebám a očakávaniam občanov, ich preferovaným hodnotám. Musí byť garanciou zachovania ich vlastnej identity, ale aj byť „kamenkom v mozaike“ rozvojových programov širších geografických a politických celkov.

Pri sčítaní ľudu v roku 2021 sa až skoro 90% obyvateľov obce prihlásilo ku kresťanským hodnotám, ktorých historický význam pre Slovensko charakterizoval Ladislav Hanus, jeden z najväčších slovenských filozofov takto: „Všetky hodnoty, ktorými sme tým, čím sme, sme prijali od svojho kresťanstva. Vtelilo sa nám do celej ľudskej podstaty. Stalo sa nám životným princípom Neodvolávame sa naň ako na minulosť. Nie sme romantici a netrpíme historizmom. Prítomnosť je závažnejšia než akákoľvek skvelá minulosť, ktorá je len minulosťou.“

Harmonický život v obci však predpokladá aj toleranciu inakosti a odlišnosti názorov a konštruktívny dialóg všetkých „ľudí dobrej vôle“ bez ohľadu na vek, pohlavie či náboženské presvedčenie. PRO na roky 2026 až 2031 predpokladá pri riadení obce na všetkých stupňoch riadenia a všetkých jednotlivcov, rodín, klubov, záujmových organizácií, neziskových organizácií i podnikateľských subjektov prístup v duchu parafrázy známeho výroku J. F. Kenedyho „Nepýtajte sa, čo Vám dá obec, ale pýtajte sa, čo Vy dáte obci.“

Celostné, systémové riadenie obce, bude prinášať očakávané pozitívne efekty, prinášať ľuďom „dobro“ vtedy, keď bude „ušíť na mieru“ kultúrnym tradíciám a hodnotám a bude zohľadňovať a rešpektovať všeobecne platné prirodzené zákony, najmä:

- **Zákon bezpodmienečnej lásky** ako najvýznamnejší zákon vesmíru, pretože všetko, čo bolo vo vesmíre stvorené, bolo stvorené v duchu bezpodmienečnej lásky a na prejavy bezpodmienečnej lásky. Pojem „bezpodmienečná láska“ chápe ako túžbu milovať a prijímať seba i druhých bez akýchkoľvek podmienok a obmedzení, teda ako jedinečné bytosti so svojimi silnými stránkami aj slabosťami.
- **Zákon neustáleho zdokonaľovania**, ktorý hovorí o tom, že všetko vo svete sa vyvíja k vyššej dokonalosti, k lepšej kvalitatívnej úrovni. Platí to o ľudskom živote, o prírode i o vesmíre ako celku. Neustály pohyb, vývoj a zmena sú podstatou života a preto aj človek by mal rásť, vyvíjať sa po každej stránke (telesnej, duševnej, duchovnej aj spoločensky citovej) v zmysle trendu, s pripustením možnosti prechodnej stagnácie, či dokonca poklesu a s výnimkou u telesnej dimenzie s ohľadom na obmedzujúci vekový faktor.
- **Zákon tendencie k rovnováhe**, ktorý hovorí, že „všetko vo vesmíre, v prírode aj ľudskom živote smeruje k rovnovážnemu stavu“. Znamená to, že narušenie rovnováhy v akomkoľvek systéme vyvoláva jeho poruchu, zlé fungovanie a smerovanie do krízového stavu.

PRO na roky 2026-2031, základný strednodobý rozvojový dokument obce, nadväzuje na PRO na roky 2015 až 2018 a PRO na roky 2019 až 2025. Je nosným riadiacim dokumentom

pre napĺňanie vízie a dlhodobého poslania obce a zároveň východiskovým dokumentom pre stavbu ročných vykonávacích plánov na sledované roky, pre identifikovanie a získavanie zdrojov, potrebných na plnenie týchto plánov. Obec Spišské Bystré sa nachádza v mikroregióne „Pramene Hornádu a Čierneho Váhu“, v regióne okresu Poprad. Je jednou zo 665 obcí Prešovského samosprávneho kraja (a jednou zo 147 obcí Spišského regiónu PSK) a preto je aj jej rozvoj nutné chápať neizolovane, ale v takomto širšom kontexte. Plán je aj aplikáciou Zákona č. 539/2008 Z.z. a Zákona č. 309/2014, ktorým sa mení a dopĺňa zákon č. 539/2008 Z.z. o podpore regionálneho rozvoja na konkrétne podmienky obce Spišské Bystré a tiež podporným koncepčným materiálom pre získavanie finančných prostriedkov z verejných zdrojov európskych, štátnych a regionálnych.

Cieľom PRO na roky 2026-2031 je:

- Analyticko-strategický pohľad na jestvujúci stav interného prostredia obce, na jej silné a slabé stránky, ako aj stav a predpokladaný vývoj v externom prostredí obce, náčrt príležitostí a rizík a s tým súvisiacich rozvojových potrieb.
- Stanovenie strategických cieľov rozvoja obce na plánovacie obdobie a určenie programov, ako sa k cieľom dopracovať, ako aj špecifikácia zdrojov, potrebných na realizáciu jednotlivých krokov. Rozvoj obce je v tomto dokumente chápaný systémovo, ucelene s akcentom na očakávania najcennejšieho kapitálu obce – ľudí, občanov i s ohľadom na všetky tri základné piliere (ekonomický, environmentálny a sociálny) udržateľného rozvoja, bezpodmienečne previazané na pilier etický.

V PRO na roky 2026-2031 sú použité stále aktuálne výsledky výskumu rodákov, autorov monografií „Sakrálné stavby a ich miesto v marketingu obce“ (2015) a „Environmentálne predpoklady pre manažment rozvoja obce“ (2018). Východiskom a inšpiráciou pre definovanie strategických rozvojových programov je tiež „Plán hospodárskeho rozvoja a sociálneho rozvoja Prešovského samosprávneho kraja (PHRSR PSK) na roky 2021 – 2030“, najmä Priorita 2 – Kvalitnejšie životné podmienky obyvateľov kraja, Priorita 3 – Rozvinutá infraštruktúra a energetika v priaznivo životnom prostredí a Priorita 4 – Strategické riadenie územia a územne vyvážený rozvoj.

PRO na roky 2026 až 2031 obsahuje tieto časti:

- **Úvod**, ktorý načrtáva základnú filozofiu rozvoja v kontexte prostredia obce, ciele, štruktúru a východiská dokumentu.
- **Analytickú časť** (kapitola 1), ktorá zahŕňa históriu a základné charakteristiky obce (kap. 1.1), analýzu externého prostredia obce (kap. 1.2), najmä analýzu STEEP faktorov, analýzu interného prostredia obce (kap. 1.3) podľa jednotlivých vecných a

funkčných oblastí (kap. 1.3.1 až 1.3.12) a SWOT analýzu (kap. 1.4), analýzu silných a slabých stránok, príležitostí a hrozieb a stanovenie indikátora pre rozvojovú stratégiu.

- **Strategickú časť** (kap. 2), ktorá zahŕňa víziu a poslanie obce (kap. 2.1), strategické ciele a priority strategického plánu a špecifické strategické ciele (kap. 2.2).
- **Programovú časť** (kap. 3), ktorá zahŕňa ciele a akčný plán v jednotlivých cieľových oblastiach.
- **Realizačnú časť** (kap.4), ktorá zahŕňa časový plán úloh pri naplňovaní akčného programu a spôsob hodnotenia plnenia jednotlivých opatrení.
- **Finančnú časť** (kap. 5), ktorá zahŕňa finančný časový plán na jednotlivé roky sledovaného plánovacieho obdobia (kap. 5.1) a predpokladané zdroje financovania programových aktivít (kap. 5.2).
- **Záver**, v ktorom je navrhnutá postupnosť manažovania ďalších krokov pri plnení PRO a systém monitorovania plnenia programu.

1 ANALÝZA PROSTREDIA OBCE

Analýza prostredia obce má za cieľ identifikovať a charakterizovať faktory z externého prostredia a interného prostredia obce, ktoré rozhodujúcim spôsobom ovplyvňujú život občanov obce, plnenie ich potrieb a očakávaní a potenciálny rozvoj obce v hospodárskej, sociálnej, duchovnej a environmentálnej oblasti. Analýzu prostredia obce zameriame na faktory makroprostredia a mikroprostredia a syntézu analýz v podobe SWOT analýzy. Analýzy budú východiskom pre stanovenie strategických cieľov, realizačnej stratégie a programov na dosiahnutie cieľov.

1.1 História a základné charakteristiky obce

Prvé písomné zmienky o obci siahajú do 13. storočia. Šoltýsovi Menhardoví de Kubach prideliť opát štiavnického kláštora okolo roku 1275 územie na založenie dvoch obcí. Jedna z týchto obcí bola založená pri potokoch Bystrá a Kubašok. Prvými obyvateľmi sa stali Slováci z neďalekého okolia a pravdepodobne aj spišskí nemeckí kolonisti. V roku 1294 sa uvádza ako Villa Cubach a tento názov si obec udržala s drobnými obmenami (Kubach, Kuhbach, Kuhenbach, Kubachy) až do roku 1948, s krátkou výnimkou v rokoch 1907–1913, kedy sa eviduje pod násilne pomäťarčeným názvom Hernádfalu. Od roku 1948, v rámci celoštátnej akcie zameranej na odstraňovanie názvov nejak súvisiacich s nemeckým pôvodom slov, vymyslela štátna komisia pre obec Kubachy nový názov, a tak sa od 2. augusta 1948 úradne premenovala na Spišské Bystré. Napriek rôznym politickým tlakom a otrasom i reformačným snahám sa obec stala na dlhé roky prevažne katolíckou a slovenskou a jej obyvatelia zostali, alebo sa stali (tiež prevažne) Kubašanmi.

Obec leží v priekopovej prepadline horného Hornádu. Na južnej strane ju obklopujú národný park Slovenský raj, (zriadený v roku 1988) s najvyšším vrchom Predná hoľa (1 545 m.n.m.) a Národný park Nízke Tatry (NAPANT, zriadený v roku 1978) a na severnej strane masív Kozích chrbtov.

Kozie chrbty sú zároveň horstvom, v ktorom prebieha európske rozvodie. Na Visovej a prilahlých lokalitách je deliaca čiara vodných tokov. Časť prameňov odteká severným smerom do rieky Poprad a do Baltického mora, časť prameňov a potokov do rieky Hornád a do Čierneho mora. Samotná obec patrí z hydrologického hľadiska do povodia rieky Hornád a jej pravostranného prítoku Bystrá.

Územie chotára je v nadmorskej výške od 630 do 1335 metrov. Z celkovej rozlohy katastra predstavujú najväčší podiel (cca 32%) lesy a poľnohospodárska pôda (cca 25%).

Základné identifikačné údaje o obci sú v tabuľke 1.

Tab. 1: Základné identifikačné údaje obce Spišské Bystré

Názov obce	<i>Spišské Bystré</i>
Okres	<i>Poprad</i>
Kraj	<i>Prešovský</i>
Štát	<i>Slovenská republika</i>
Nadmorská výška (stred obce)	<i>673 m n. m.</i>
Súradnice	<i>48°59'33"S; 20°14'34"V</i>
Rozloha	<i>37,95 km² (3 795 ha)</i>
Obyvateľstvo	<i>2477(stav k 31.12.2024)</i>
Hustota obyvateľstva	<i>65,3 km⁻²</i>
Prvá písomná zmienka	<i>1294</i>
Pôvodný názov obce	<i>Kubachy (do roku 1948)</i>
Starosta obce	<i>Mgr. Marián Luha</i>
Adresa obecného úradu	<i>Michalská 394, 05918 Spišské Bystré</i>
E-mailová adresa	<i>obec@spisskebystre.sk</i>

Osídlenie je charakteristické hustou „geometrickou“ zástavbou. V staršej časti je zástavba zväčša na dlhších a užších parcelách, v novšej časti je proporcionalita parciel vyvázenejšia. Ulice sú vedené prevažne severo-južným smerom, kolmo na centrálnu časť – Michalskú ulicu, ktorá dostala v roku 1990 pomenovanie po patrónovi obce sv. Michalovi archanjelovi. Dominuje na nej historická budova rímskokatolíckeho kostola sv. Michala, upravená po roku 1706 v gotickom slohu, ktorá bola po veľkom požiari v septembri 1916 rozšírená a prestavaná v slohu neogotickom. Druhou historickou budovou v centre obce je budova bývalej školy, v ktorej sa po dlhé desaťročia vychovávali mladí ľudia z obce (a tiež neďalekých obcí) v duchu tradícií a hodnôt, ktoré sú v súčasnosti definované aj v Preambule Ústavy Slovenskej republiky. Budova po rekonštrukcii v rokoch 2018 až 2021 slúži ako dôstojný kultúrny stánok Villa Cubach obyvateľom aj návštevníkom obce.

V katastrálnom území obce sú v Centrálnnej evidencii archeologických nálezísk, vedenej Archeologickým ústavom SAV v Nitre, evidované tieto archeologické lokality:

- Centrum obce s areálom kostola sv. Michala archanjela,
- Pusta Ugovské – stredoveké sídlisko, novoveký majer.

V roku 1787, kedy patrila spišskému biskupstvu, mala obec 147 domov a 1138 obyvateľov a podľa sčítania v roku 1869 už 1478 obyvateľov, teda za 8 desaťročí v 18. a 19.

storočí stúpol počet obyvateľov o cca 30%. Vývoj počtu obyvateľstva v 20. storočí a prvej štvrtine 21. storočia je v tabuľke 2.

Tab. 2: Počet obyvateľov obce vo vybraných rokoch 20. a 21. storočia

Rok	Počet obyvateľov	Index rastu voči r. 1900 v %
1900	1668	100,0
1940	1579	94,7
1961	2082	124,8
2010	2394	143,5
2018	2478	148,6
2024	2477	148,5

Počet obyvateľov stúpol počas jedného a štvrť storočia o takmer 50%. Pokles obyvateľstva v 1. polovici 20. storočia bol spôsobený najmä 1. svetovou vojnou, veľkými pandémiami a vysťahovalectvom do Ameriky, zastavenie rastu v posledných desaťročiach najmä zlým demografickým vývojom ako vážnym celoslovenským (aj európskym) problémom. Počtom obyvateľov (cca 0,3% z počtu obyvateľov Prešovského samosprávneho kraja a cca 0,9% z počtu obyvateľov Spišského regiónu PSK) sa obec Spišské Bystré zaraďuje medzi stredne veľké obce kraja (medzi 49 obcí PSK s počtom obyvateľov 2 000 až 4 999, pričom v celom PSK je len 20 obcí s počtom obyvateľov vyšším ako 5 000). Hustota osídlenia (65,32 obyvateľa na km²) je výrazne nižšia ako v celom kraji (90,04 obyvateľa na km²).

Ľudia sú najdôležitejším zdrojom a potenciálom obce. Aktuálne základné údaje o obyvateľoch obce sú v tabuľkách 3 a 4.

Tab. 3: Štruktúra obyvateľov obce podľa pohlavia

Ukazovateľ	Spolu	Muži	Ženy
Počet obyvateľov k 31.12.2024	2 477	1 259	1 218
Počet obyvateľov k 31.12.2018	2 478	1 267	1 211
Rozdiel (r. 2024 – r. 2018)	(- 1)	(- 8)	(+ 7)

Tab. 4: Údaje o obyvateľoch obce – porovnanie s údajmi za Prešovský samosprávny kraj

Ukazovateľ	Mer. j.	Sp. Bystré	PSK
Podiel obyvateľov v predproduktívnom veku (do 15 r.)	%	17,6	17,2
Podiel obyvateľov v produktívnom veku (15 - 64 r.)	%	68,9	65,6
Podiel obyvateľov v poproduktívnom veku (nad 65 r.)	%	13,5	16,1
Podiel ekonomicky aktívneho obyvateľstva	%	50,6	49,1

Podiel obyvateľov vyznávajúcich náboženstvo	%	88,3	84,2
▪ z toho. katolíci (rim.kat. + gr.kat.)	%	83,7	75,0
Priemerný vek obyvateľov	roky	38,85	39,58

Významný podiel na demografickom vývoji má rómske etnikum, ktorého podiel narastá najmä v skupine obyvateľstva v predproduktívnom veku a v súčasnosti predstavuje marginalizovaná rómska komunita (MRK) cca 11% obyvateľov obce (v okrese Poprad je to cca 14% a v PSK viac ako 20%). V porovnaní s rokom 2018 vzrástol v roku 2024 počet obyvateľov v predproduktívnom veku o 40 osôb a poklesol počet osôb v produktívnom veku o 27 a v poproduktívnom veku o 12. Tento demografický vývoj prináša najmä riziká sociálne, bezpečnostné, ekonomické a environmentálne. Nemožno predpokladať, že by sa týmto vývojom zlepšovala vzdelanostná úroveň obyvateľstva, tak potrebná v súčasnej „znalostnej“ dobe. V súčasnosti má ukončené základné vzdelanie 19,9%, stredoškolské 50,7% a vysokoškolské 14,5% obyvateľov obce.

Z pohľadu začlenenia do stavov predstavujú „slobodní“ 45,6%, ženatí (vydaté) 42,5%, rozvedení 4,9% a vdovci (vdovy) 6,0% obyvateľov obce.

Väčšina obyvateľov obce býva v rodinných domoch. V obci je postavených 775 domov, 693 domov sú domy rodinné (z toho 496 obnovené) a 8 domov sú domy bytové. V obci je 829 bytov (s priemernou podlahovou plochou 136,64 m²), z toho 697 bytov je v rodinných domoch a 38 bytov v bytových domoch (z toho 10 bytov sú byty obecné). Z uvedeného prehľadu vyplýva, že drvivá väčšina obyvateľov dodržiava stáročnú osvedčenú tradíciu a pomerne vysoký štandard kultúry bývania. Väčšina bytov (651) je vykurovaná plynom a väčšina (712) je napojená na vodovod zo spoločného zdroja. V posledných desaťročiach sa (medzi rómskou komunitou) rozmohol nezákonný postup budovania domov (chatrčí) bez stavebného povolenia, bez potrebných bezpečnostných a hygienických noriem a navyše na cudzích (ukradnutých) pozemkoch a tiež dlhodobo bez radikálnejších nápravných zásahov príslušných orgánov štátnej správy.

Demografický vývoj a ponuky na trhu práce v regióne priniesli priaznivý stav v zamestnanosti obyvateľov. V súčasnosti možno konštatovať, že (až na malé krátkodobé špecifické výnimky) zamestnanie nemá len ten, komu sa v produktívnom veku nechce pracovať.

1.2 Analýza externého prostredia

Rozhodujúcimi faktormi externého (makro) prostredia sú sociálne, technické, ekonomické, environmentálne a politické faktory prostredia, ktoré obec nemôže (alebo môže len veľmi minimálne) ovplyvniť, musí ich však monitorovať a na ich vývoj primerane reagovať, aby zachytila a podporila vznikajúce trendy pre dobro obyvateľov.

Zo **sociálnych** faktorov sú to predovšetkým:

- demografické faktory, najmä veľmi zlý demografický vývoj na Slovensku (obec Sp. Bystré a azda ešte vo väčšej miere blízke obce smerom na východ aj západ nevynímajúc), najmä v majoritnej skupine obyvateľstva s negatívnym dopadom na celkovú vzdelanostnú úroveň obyvateľstva a jeho schopnosť adaptácie na požiadavky „znalostnej“ ekonomiky a tiež s negatívnym dopadom na „starnutie“ obyvateľstva so všetkými (ekonomickými i sociálnymi) dôsledkami,
- kultúrne faktory, najmä tlaky na odklon od tradičnej jedinečnej overenej národnej kultúry (cenné dedičstvo, zahrňujúce tradície, zvyky, jazyk, náboženstvo, umenie a pod.), ale aj možnosť spoznávať kultúru iných krajín a národov (napr. aj pri prebiehajúcej migrácii obyvateľstva) a prebrať ich niektoré prvky („ušíť na mieru“) pre naše dobro,
- charakter práce s čoraz väčším akcentom na úroveň znalostí, na zrovnoprávenie mužov a žien, na prácu spojenú s migráciou, prácu v cudzine (či naopak prácu z domu), prácu na viac pracovných úväzkov a pod.,
- zmeny v charaktere spotreby, súvisiace najmä s výrazným posunom spoločnosti na konzumný, materialisticky ladený životný štýl, posunom v prospech „mentality zisku“.

Z **technologických** faktorov, ktoré pôsobia aj na život v obci (a na jej obyvateľov) sú to predovšetkým:

- búrlivý rozvoj informačných technológií, komunikácie prostredníctvom sociálnych sietí, umelej inteligencie a jej prínosy pre technologický pokrok a trhovú hodnotu inovácií, ale aj riziká pre základné potreby a správny vývoj ľudstva (napr. v slovenskom kultúrnom prostredí strata výhod z tradične preferovanej osobnej komunikácie),
- rýchle tempo technických a technologických zmien, inovácie vyšších radov na báze najnovších výskumov vo všetkých odvetviach s tlakom na výchovno-vzdelávaciu činnosť už od najmladšej generácie,

Z **ekonomických** faktorov sú to predovšetkým:

- zmeny v príjmoch a výdavkoch obyvateľstva nadväzne na politické rozhodnutia (zvyšovanie daňových zaťažení s dopadom na infláciu a následné nákupné správanie sa obyvateľstva – zhoršovanie štruktúry spotreby v prospech konzumnej spotreby),
- úroveň ekonomického rastu v štáte vo väzbe na vývoj dôležitých ekonomických faktorov (úrokové miery, ceny energií, úroveň inflácie, nezamestnanosti a pod.) s dopadom na nárast chudoby,
- negatívne dopady na ekonomiku následkom agresívnych vojen a následnej potreby zvyšovania nákladov na obranu (na úkor iných odvetví hospodárstva),
- možnosti dotácií z EÚ (Slovensko – absolútny príjemca),
- politické rozhodnutia pri dotáciách z verejných zdrojov.

Z **environmentálnych** faktorov musia obce a ich obyvatelia monitorovať a reagovať predovšetkým na:

- nedostatok prírodných surovín, potrebu znižovania surovinovej a energetickej náročnosti (najmä) neobnoviteľných zdrojov a udržanie kvality a zdrojov vody,
- globálne otepľovanie a nadväzné zmeny klímy,
- vysoký stupeň znečistenia životného prostredia škodlivinami a zvyšujúce sa tlaky na znižovanie znečistenia životného prostredia tuhým, kvapalným a plyným odpadom, resp. na požiadavky výrazne vyššieho podielu triedeného odpadu a jeho recyklácie.

Z **politických** faktorov sú to predovšetkým:

- politická stabilita (nestabilita) štátu, jeho dôveryhodnosť pre investorov,
- absencia politických lídrov, dôveryhodných štátnikov ako vzory pre správanie lídrov, vedúcich osobností (aj) v obciach,
- časté (i nepredvídateľné) zmeny zákonov v oblasti podnikania s dopadom na interesantnosť a rozsah podnikateľských aktivít obyvateľov (živnostníci, malé a stredné podnikanie), resp. „sivú“ ekonomiku,
- zmeny v zákonoch dotýkajúcich sa kompetencií samospráv a podpory regionálneho rozvoja (Zákon č. 539/2008 Z.z., Zákon č. 309/2014, Školský zákon...),
- environmentálna politika štátu a sprísňujúce sa environmentálne zákony a smernice,
- zmeny v postavení a úlohách kontrolných orgánov (verejné obstarávanie, hygiena, úrad práce, kontrolné orgány EÚ) v súvislosti s pretrvávajúcou korupciou,
- vznik záujmových skupín na ochranu verejného dobra (hnutie na ochranu spotrebiteľov, životného prostredia a pod.)

- presadzovanie (v celej EU i v SR azda mylných) predstáv, že spoločenské problémy sa dajú vyriešiť najmä právnymi prostriedkami, pri absencii etiky a morálky,
- absencia (kedysi úspešných a osvedčených) športových a environmentálnych aktivít riadená po línii štátnej školskej správy.

1.3 Analýza interného prostredia

V tejto kapitole sa zameriame na identifikáciu silných a slabých stránok a tiež na niektoré kritické stavy:

1.3.1 Školstvo a vzdelávanie

Fungujúca Základná škola s materskou školou (ďalej ZŠ s MŠ) je popri rodine a Cirkvi rozhodujúcim pilierom výchovy detí – budúcnosti obce. V školskom roku 2025/2026 sa v 19 triedach vzdeláva 361 žiakov ZŠ, pričom viac ako štvrtina sú deti z okolitých obcí. Dobrá lokalizácia a dostupnosť školy, spolu s manažmentom školy prispeli (popri rozdielnostiach v demografickom vývoji okolitých obcí) k tomu, že sa ZŠ stala lídrom vzdelávania detí v doline. Žiaci školy, vedení mnohými aktívnymi učiteľmi, dosahujú dobré výsledky na rôznych okresných i krajských olympiádach, ba dokonca prvenstvá v rôznych prestížnych akciách (biblická olympiáda, Slávik Slovenska, Vesmír očami detí, strelecké súťaže, turnaj v malom futbale, súťaž mladých záchranárov a i.). Materiálová a priestorová vybavenosť školy, bez výraznejšieho „modernizačného dlhu“ je dobrým predpokladom nielen dostupnosti vzdelávania bez dvojzmennej prevádzky, ale aj (popri ľudských zdrojoch) predpokladom zlepšovania kvalitatívnej dimenzie výchovno-vzdelávacieho procesu. Aktuálna novela Školského zákona (napr. obmedzovanie vplyvu rodičov na výber ZŠ) však môže nabúrať („pozitívnu diskrimináciu“?!) dobré smerovanie školy.

Materská škola má k dispozícii 6 tried, čo pri rešpektovaní začiatku vzdelávania v MŠ už od troch rokov vytvára **tlak na dobudovanie infraštruktúry**.

Zlý demografický vývoj u majoritného obyvateľstva prináša isté riziká v príprave žiakov na nové výzvy trhu práce, ale aj **príležitosti školy pripraviť marginalizovanú rómsku komunitu (MRK)** na zmenu v životnom štýle prostredníctvom výchovy a vzdelávania v škole (pri častej absencii rodičovského príkladu, rodičovskej zodpovednosti, ba dokonca vnímaní detí nie ako „dar Boží“, ale ako „zárobková činnosť“) a tým pripraviť deti z MRK na bezproblémové uplatnenie na trhu práce.

Rezervy sú v nadstavbovej časti výchovy žiakov, najmä v systémovom pôsobení ZŠ ako jedného z koordinátorov vyváženého vývoja detí (vyvážené duševné, duchovné aj telesné aktivity) ako predpokladu dobrých a zdravých budúcich emocionálne a sociálne zrejých ľudí.

Pozitívom vzdelávania mladých ľudí z obce je **veľmi dobrá dostupnosť dorastu na stredné školy** bez potreby internátneho vzdelávania. V okrese Poprad je dostatok príležitostí na výber strednej školy na gymnáziách, športovej škole, hotelovej a obchodnej akadémii, na školách so zameraním na obchod a služby, na školách s technickým zameraním

a zdravotníckym zameraním. V susedných okresoch je však aj dostupnosť na školu pedagogickú, poľnohospodársku, lesnícku a drevársku. Horšia geografická dostupnosť je len napr. na školy dopravné, umelecké a pod.

Najslabšie možnosti (z pohľadu dostupnosti) sa javia pri vzdelávaní dospelých, najmä pre seniorov (celoživotné vzdelávanie, univerzita tretieho veku a pod.), teda pre skupinu ľudí v poproduktívnom veku, ktorej kvantita rastie a ktorá môže byť svojou kvalitou prínosom pre rôznorodé potrebné aktivity v rámci harmonického vývoja obce, najmä žiakov a dorastu.

1.3.2 Kultúra

Kultúra (v užšom zmysle slova), kultúra živá, autentická bola odjakživa významným faktorom budovania vzťahov, stretávania sa a spájania ľudí, či odhaľovania talentov (v ochotníckom divadle, chrámovom speve) a budovania identity a imidžu obce. Nové moderné médiá i zmena životného štýlu a absencia výraznejších motivátorov, lídrov, priniesli ochabovanie „živej“ kultúry a oslabovanie záujmu o udržiavanie a rozvíjanie tradičných „kamienkov v mozaike“ budovania celkovej kultúrnosti správania. V obci funguje systémovo ako nositeľ tradícií Folklórny súbor Rovienka a v „obmedzenom režime“ aj Chrámový spevokol sv. Michala, ktorý ešte v nedávnej minulosti šíril dobré meno obce ako súčasť diecézneho spevokolu pri Levočskej mariánskej púti. Nárazovým spôsobom prispieva ku živým kultúrnym aktivitám miestny spolok Červeného kríža, niektoré ďalšie organizácie i aktívni jednotlivci organizovaním rôznych spoločenských kultúrnych podujatí.

Systémovosť a plánovitosť sa zvýšila vytvorením pozície kultúrneho referenta na obecnom úrade a vybudovaním dôstojného kultúrneho stánku Villa Cubach. Vytvorili sa tým predpoklady pre systémové obnovenie tradičných kultúrnych aktivít (napr. ochotníckeho divadla), alebo úplne nových aktivít i možnosti zvyšovania kvalitatívnej úrovne kultúrnych súborov.

Rezervy sú v systematickosti výchovy mládeže ku kultúre a kultúrnosti na ZŠ s MŠ, alebo priamo kultúrnymi a spoločenskými organizáciami (výchova vlastného dorastu), alebo úzkou spoluprácou týchto subjektov pod koordinovaným vedením obecnej samosprávy a obecného úradu. A taktiež vo vybudovaní verejného priestranstva na rozvoj týchto činností.

1.3.3 Telesná kultúra, šport a turistika

Telesná kultúra a telesná výchova zohráva významnú úlohu pri rozvoji telesného potenciálu a zdravia občanov, najmä mladých ľudí, ale aj pri budovaní vzťahov. Vplyvom rôznych faktorov (demografický vývoj, zmena životného štýlu, napr. klesajúci záujem mládeže o šport a turistiku, rast nákladov a nevybudovaná infraštruktúra najmä na výkonnostný

šport, nedostatky v riadení, slabá podpora od lokálnych sponzorov, neodborné koncepcie na úrovni štátu a pod.) nezaznamenáva táto dôležitá oblasť života ľudí pokrok, skôr naopak. Tento problém celého Slovenska sa výrazne prejavuje aj v Prešovskom samosprávnom kraji (napr. permanentným znižovaním počtu športových klubov) napriek tomu, že tento kraj má veľmi dobré podmienky pre aktivity v prírode a má aj niekoľko odborných športových škôl a športových tried.

V obci sa udržiujú isté tradičné pohybové aktivity (stolný tenis, hasičský šport, horská turistika, ...) aj vďaka entuziazmu najmä strednej a staršej generácie a zjazdové lyžovanie (vďaka podnikateľskému subjektu podnikajúcemu v katastri obce).

Skoro katastrofálna je situácia v tradične najľudovejšom športe – futbale, v športe, ktorý v skromných dedinských podmienkach vychoval niekoľko špičkových ligových športovcov, v športe, ktorého obecná telovýchovná jednota bola v druhej polovici 80-tych a v prvej polovici 90-tych rokov 20. storočia vyhlásená niekoľko rokov za najlepšiu v práci s futbalovou mládežou v okrese Poprad (terajšie okresy Poprad a Kežmarok). Táto obec ako jedna z mála obcí regiónu nemá regulárne futbalové ihrisko a tento najľudovejší šport pretrváva (živí) len vďaka obetavosti a entuziazmu niekoľkých ľudí pracujúcich vo futbalovom klube alebo občianskom združení a vďaka podpore rodičov detí a finančnej podpore obce i pochopeniu susedných obcí.

Obec nemá vlastné pozemky na vybudovanie športového areálu a premeškaná príležitosť pri schvaľovaní územného plánu obce v obecnom zastupiteľstve v roku 2007 vyústila po rôznych ďalších „skratoch a nepochopeniach“ až do súčasného stavu.

1.3.4 Sociálne a zdravotnícke služby

Sociálne a zdravotnícke služby nadobúdajú čoraz väčší význam najmä v súvislosti so starnutím a zhoršovaním zdravotného stavu obyvateľstva.

V obci sa realizuje terénna sociálna práca, pôsobí agentúra domácej ošetrovateľskej služby ADOS a tiež terénna opatrovateľská služba, ktorú vykonáva Spišská katolícka charita. Funguje aj pobytová sociálna služba v súkromnom zariadení, absentuje však denný stacionár pre seniorov.

Veľmi dobre je zabezpečená ambulantná zdravotná starostlivosť praktickým lekárom pre dospelých, detským a dorastovým lekárom a zubným lekárom.

Rýchlo dostupná je ústavná starostlivosť (okres Poprad má najväčší počet ústavných zariadení zo všetkých okresov PSK), v súčasnosti sa realizuje výrazná modernizácia Popradskej nemocnice, v okrese je aj špecializovaná nemocnica.

Zdravotnícka starostlivosť v špecializovaných odborných ambulanciách naráža často na problém vyťaženia niektorých odborných zdravotníckych pracovísk v Poprade a neďalekých ďalších okolitých mestách.

Dobrá geografickú dostupnosť má do obce aj záchranná služba (v okrese Poprad je najväčší počet ambulancií zo všetkých okresov PSK).

V obci je fungujúca lekáreň a v okresnom meste je niekoľko lekární a výdajní zdravotníckych pomôcok.

1.3.5 Vodné zdroje, vodné toky

Územie pod Kráľovou hoľou je charakteristické bohatými zdrojmi kvalitnej vody. Obec je zásobovaná kvalitnou pitnou vodou z Liptovskej Tepličky, zdroje z katastra obce dodávajú pitnú vodu východným smerom až po Sp. Novú Ves. Vodné zdroje sa javia ako dostatočné po stránke kvalitatívnej i kvantitatívnej. Na pitnú vodu z verejnej siete je napojených cca 85% domácností a verejných budov (v okrese Poprad 97,3%, v PSK 82,1% a na Slovensku 90,2%).

Vodný tok Kubašok má pomerne nízky stupeň znečistenia, potok Bystrá je v južnej časti obce (najmä od časti obývanej „integrovanými“ Rómami) silno znečistený tuhým odpadom (v potoku končia často dary od občanov pre Rómov – textilné výrobky, nábytok a pod.). Čiastočne sa toto znečistenie zachytí a odstráni ešte v obci, čiastočne sa dostane až do rieky Hornád, ktorá je navyše znečistená ešte odpadom od predchádzajúcich obcí, resp. od „segregovaných“ Rómov z osady Pod lesom. Výsledkom sú značne poškodené kedysi chýrne „Pánske lúky“, ohrozená riečna fauna a hrozba finančných postihov pre obec.

Stále nedostatočné je zabezpečenie obce pred nárazovými záplavami, a to aj vplyvom nedostatočného zadržania vody v lesoch južne od obce, nedostatočnou ochranou pred vodami z polí (ulica J. Lačeka, časť ulíc Školská a Hviezdoslavova) a nesystémovou úpravou vodných tokov.

1.3.6 Ekológia, environmentalistika

Problematika ekológie a environmentalistiky sa dostáva do centra pozornosti v celom svete a to ako z pohľadu odoberania látok zo životného prostredia, tak aj z pohľadu emisií, tuhého alebo kvapalného odpadu, ktorý sa dostáva do životného prostredia. Pozitívne možno hodnotiť vzťah k tejto problematike v prostredí obce. Pilotným dokumentom („ušíť na mieru“ obce) pre manažovanie tejto problematiky je monografia „Environmentálne predpoklady pre manažment rozvoja obce“, vypracovaná v roku 2018 na základe požiadavky vtedajšieho manažmentu obce. V Predslove k tejto monografii vyslovil spišský pomocný biskup A. Imrich niekoľko hlbokých myšlienok, ktoré majú trvalú platnosť a aktuálnosť:

„Dobrotivý Boh skôr než nás povolal k životu, daroval nám plodonosnú prírodu, ktorá nás živí a robí šťastnými..... Pri konflikte s prírodou Boha umlčať nemožno. Ide o ekologický konflikt, kde Boh neustupuje..... Človek, ktorý rozumie prírode, si ju ľahko podmaní a ona mu slúži. Kto jej nechce rozumieť, ten jej ubližuje. Z prirodzenej povahy vecí vyplýva, že plody prírody patria našej generácii. V skutočnosti však máme povinnosť zachovať plodonosnú prírodu pre tých, čo prídu po nás.

Silnou stránkou obce je nenarušené prostredie z hľadiska environmentálnej kvality, bohaté prírodné zdroje vody a významný podiel lesov v bezprostrednej blízkosti obce s vysokou absorpciou oxidu uhličitého. Menej priaznivá (ale s pozitívnym vývojom napr. čiernych skládok) sa javí situácia v odpadovom hospodárstve. Súčasný stav je čiastočne načrtnutý už v kap. 1.3.5. V segmente **odpadových vôd**, komunálneho kvapalného odpadu je pozitívom, že na verejnú kanalizačnú sieť je napojených viac ako 85% domácností (v okrese Poprad 92,0%, v PSK 69,4%, na Slovensku 69,3%). Rezervy pre dosiahnutie optimálneho stavu sú však najmä v:

- kapacitnej bilancii časti kanalizačnej siete – kritický stav pri prudkých dažďoch vplyvom nepovoleného napojenia dažďovej vody a pretekania vody z lesov a polí do odpadovej kanalizácie,
- nekvalitnom technickom stave a poruchách kanalizačnej siete a ČOV (aj vplyvom neodborných zásahov, opotrebovania a veľkého množstva balastných vôd v kanalizácii)
- nedobudovaná kanalizačná sieť (Vodárenská ulica, južná časť ulice SNP).

Výrazný pokrok dosiahla obec pri likvidácii **tuhého odpadu**, najmä pri separovanom zbere. Cieľom Slovenska bolo dosiahnuť v roku 2025 60%-nú mieru triedenia. V obci sa zvýšila miera triedenia z 20,74% v roku 2020 na 50,30% v roku 2024. K zvýšeniu povedomia u občanov prispelo aj organizované zabezpečovanie separácie komunálneho odpadu v komoditách: plasty, papier, sklo, elektroodpady, kovy, prenosné batérie a akumulátory, jedlé oleje a tuky z domácností.

Rezervy sú v systéme riešenia organického odpadu, resp. komplexnosti riešenia organického odpadu z obecného kompostoviska až po jeho spracovanie do podoby druhotnej suroviny využiteľnej v pôdohospodárske, energetike a pod. V tejto oblasti chýba aj systémová podpora riešenia zo strany štátu, resp. VÚC.

Významným environmentálnym faktorom je **energetické hospodárstvo**. V domácnostiach aj verejných budovách sa s výraznou prevahou využívajú ekologicky nezávadné tepelné zdroje. Obec je jednou z 508 plne plynofikovaných obcí (z celkového počtu

665 obcí) PSK. Rezervy sú v alternatívnom zabezpečovaní energetických zdrojov v podobe spaľovania obnoviteľných zdrojov, resp. vo využívaní alternatívnych zdrojov (malé vodné elektrárne, veterné elektrárne, biomasa, solárna energia, ...), o ktorých sa však vedú diskusie s ohľadom na šetrnosť ku krajine, lokálnej faune a flóre.

1.3.7 Technická a dopravná (cestná komunikačná) infraštruktúra

Rozhodujúcim predpokladom dobrého (riadeného) stavu a vývoja (rozvoja) v tejto oblasti sú vyriešené vlastnícke vzťahy, dostatok verejných (obecných) plôch a budov a finančné možnosti obce. Všetky tieto predpoklady sa v súčasnosti javia ako veľmi problematické. Obec nevlastní žiadne voľné pozemky a ťažko predpokladať nárast finančných prostriedkov z podielových daní.

Dobrá vývoj IBV v predchádzajúcich rokoch pomohol (aspoň čiastočne) korigovať negatívne dopady zo zlého demografického vývoja v majoritnej skupine obyvateľstva.

Budovy vo vlastníctve a správe obce sú v pomerne dobrom technickom stave až na budovu bývalého kultúrneho domu a šatní na (nefunkčnom) futbalovom ihrisku.

Rozsahovo relatívne dobrá infraštruktúra základných obchodných a technických služieb a tiež služieb a aktivít, ktoré poskytujú občanom miestne organizácie, združenia a kluby nemá systémovjšie usporiadanie.

Cestné verejné komunikácie „3. triedy“ a „miestne“ (v správe PSK, resp. obce) sú vo všetkých častiach v prevedení asfaltovej cesty (až na Vodárenskú ulicu) v nie najlepšom technickom stave (poškodenia a znečistenia ťažkou technikou podnikateľských subjektov, prekopávkami pri novostavbách, resp. opravách vodovodných a kanalizačných sietí, ale aj kvalitou použitých materiálov a technológií). Komunikačné možnosti ciest sú navyše oslabované ich využívaním nie na „zastavenie“, ale na „státie“ súkromných automobilov, čo prináša bezpečnostné riziká pre chodcov (pri absencii chodníkov na prevažnej väčšine ulíc), cyklistov, úprave ciest v zimnom období a pod. Pre bezpečnosť na cestách nie sú komplexne vyriešené ani podporné prvky (retardéry, snímače rýchlosti, zrkadlá na neprehľadných úsekoch a pod.).

Ako nedostatok sa javí dlhšia rozpracovanosť pri rekonštrukcii cesty na ul. SNP a nedokončený kruhový objazd na frekventovanej križovatke ciest III/3074 a III/3075.

1.3.8 Manažment, marketing a vodcovstvo v obci

Riadenie obce v tejto (celosvetovo) zložitej turbulentnej dobe, plnej protirečení a častého presadzovania „Ja“ na úkor „My“, ochabovania otvorenej komunikácie a spochybňovania tradičných hodnôt, malej podpore z externého prostredia (od štátu), je náročné

a môže dobre fungovať len v rámci konštruktívneho dialógu a v spájaní spoločnými cieľmi v internom prostredí obce, dodržiavaním osvedčenej zásady našich múdrych predkov „Keď si každý pozametá pre svojím domom, bude celá ulica čistá“. Dôležitým predpokladom je aj akcent na bezpečnosť prostredia (vr. bezpečnosti na cestách či žičlivosti a empatie v susedských vzťahoch) a na požiarnu ochranu, o ktorú sa v obci (dlhodobo a dobre) stará DHZ.

Rezervy v riadení sa v poslednom období prejavujú najmä:

- v otvorenej empatickej komunikácii na linke „obec – farnosť“, ktorá v posledných rokoch neprináša kedysi preukázateľné prínosy „výhra – výhra“, ale prináša skôr výsledok „prehra – prehra“,
- vo „vtiahnutí“ občanov do rozvoja obce napr. prostredníctvom organizácií, spolkov a združení, v oceňovaní a motivovaní dobrovoľníckej práce,
- v poskytovaní podpory (aj finančnej) organizáciám, združeniam a klubom bez preukázania prínosu týchto organizácií pre obec a dobro ľudí v kontexte rozvojových programov a plánovaných aktivít obce,
- v málo razantných systémových postupoch proti príživníkom a porušovateľom verejného poriadku, budovateľom „čiernych“ stavieb, narušovateľom dobrého (napr. environmentálneho) správania, neplatičom daní a pod.
- v absencii alebo možno nepochopení „vodcovstva“, ktoré sa má prejavovať predovšetkým v objektívnom vnímaní reality, vo formovaní budúcnosti, v stanovení hodnôt (dobra) a v určovaní (hlavne z dlhodobého hľadiska) správnych vecí, v energetizácii seba a druhých, v podporovaní posilňovania identity, jedinečnosti v duchu marketingovej zásady „kto je druhý, je aj posledný“.

1.4 SWOT analýza

V tejto kapitole načrtávame syntézu rozhodujúcich faktorov z interného prostredia obce, ktoré sú jej silnou, resp. slabou stránkou a niektorých faktorov z externého prostredia obce, ktoré sa javia ako príležitosti, resp. ohrozenia obce. Faktory uvedené v tabuľkách 5 a 6 do podoby SWOT analýzy nevychádzajú len z „pocitovej“ analýzy spracovateľov, ale aj z prieskumov medzi obyvateľmi obce.

Tab 5: Silné a slabé stránky obce

Silné stránky				Slabé stránky			
Faktor	Váha	Body	Prep. body	Faktor	Váha	Body	Prep. body
Lokalita obce	0,10	5	0,50	Demografický vývoj	0,11	3	0,33
Prírodné prostredie obce	0,10	4	0,40	Systémovosť „živej“ kultúry	0,05	3	0,15
Tradície, hodnoty, identita	0,10	3	0,30	Záujem mládeže o TV / športoviská	0,04	3	0,12
Dostupnosť a kvalita vzdelávania mladých	0,07	4	0,28	Stav hlavného športu - futbalu	0,04	5	0,20
Dostupnosť a kvalita zdravot. služieb	0,07	4	0,28	Životný štýl, prac. zručnosti MRK	0,04	5	0,20
Vodné a energetické zdroje	0,05	4	0,20	Stav vodných tokov	0,04	4	0,16
Nové (renovované) rodinné domy	0,05	4	0,20	Kanalizačná sieť a ČOV	0,07	3	0,21
Tech. stav väčšiny obecných budov	0,03	4	0,12	Obecné pozemky, priestory - kvantita	0,10	5	0,50
Kultúrny dom VillaCubach	0,03	5	0,15	Využitie bývalého kultúrneho domu	0,02	4	0,08
Telocvičňa, lyžiarsky areál	0,03	4	0,12	Kapacita budovy MŠ	0,05	2	0,10
DHZ, hasičský šport	0,02	4	0,08	Stav ciest a komunikácií	0,08	3	0,24
Nakladanie s tuhým a organ. odpadom	0,07	3	0,21	Angažovanosť občanov	0,07	3	0,21
Potenciál občanov, (zamestnanosť)	0,08	4	0,32	Spolupráca obec - organizácie	0,09	3	0,27
Spolupráca obec - škola	0,10	4	0,40	Spolupráca obec - farnosť	0,10	4	0,40
Funkčná samospráva	0,10	3	0,30	Vodcovstvo, vodcovia	0,10	4	0,40
Spolu	1,00	x	3,86	Spolu	1,00	x	3,57

Tab. 6: Príležitosti a hrozby obce

Príležitosti				Hrozby			
Faktor	Váha	Body	Prep. body	Faktor	Váha	Body	Prep. body
Demograf. vývoj v blízkom okolí	0,04	3	0,12	Globalizačné kultúrne tlaky	0,06	3	0,18
IT, umelá intel. ako príležitosť	0,06	3	0,18	IT, umelá intel. ako hrozba	0,06	2	0,12
Legislatíva SR vo väzbe na obec	0,10	3	0,30	Ekonomický vývoj štátu	0,15	3	0,45
Rodáci a ich vzťah ku „koreňom“	0,05	2	0,10	Zvyšovanie daň. zaťaženia	0,12	3	0,36
Štátna podpora športu a CR	0,10	3	0,30	Nárast cien energií	0,12	4	0,48
Ekonomický rozvoj v regióne	0,10	4	0,40	Globál. otepľovanie Klimatické zmeny	0,15	3	0,45
Zdroje z EU, eurofondy	0,15	4	0,60	Legislatíva SR vo väzbe na obec	0,15	3	0,45
Podpora od podnik. subjektov	0,10	2	0,20	„Politické“ kritériá pri dotáciách	0,08	4	0,32
Podpora od Cirkvi	0,15	4	0,60	Konkurencia okolitých obcí	0,05	2	0,10
Podpora z PSK	0,15	4	0,60	MRK v blízkom okolí	0,06	4	0,24
Spolu	1,00	x	3,40	Spolu	1,00	x	3,15

Z výsledkov strategickej syntézy vyplýva smerovanie indikátora pre určenie stratégie. Mierna prevaha silných stránok nad slabými a príležitostí nad hrozbami smeruje vektor do ofenzívnej (SO) stratégie s možnosťou využiť všetky ponúkajúce sa príležitosti. Avšak vzhľadom na vysokú citlivosť faktorov a minimálne rozdiely v obidvoch častiach analýzy je nutné aj nabádanie k určitej opatrnosti a nepreceňovaniu svojich síl, ba dokonca k silnejšiemu prikloneniu sa k stratégii spojenectva, kde sa potenciálnymi spojencami popri existujúcich partneroch (najmä pri získavaní finančných zdrojov), akými sú regionálna samospráva PSK, štát (školská správa, ...) a orgány EU (eurofondy) javia obce združené v rámci mikroregiónu, okresné mesto Poprad a najmä výraznejšia spolupráca s Cirkvou.

2 STRATEGICKÉ CIELE ROZVOJA OBCE

V tejto kapitole načrtávame víziu a poslanie obce a väzbu na strategický plán, strategické ciele a realizačnú stratégiu.

2.1 Vízia a poslanie obce

Strednodobý PRO na roky 2026 až 2031 nadväzuje na dlhodobú stratégiu národnú, program hospodárskeho a sociálneho rozvoja PSK a má naplňať víziu a dlhodobé poslanie obce. Východiská čerpá v prísloví: *Premýšľaj o minulosti a budeš poznať budúcnosť*. Blízka i vzdialenejšia minulosť obce je neodmysliteľne spätá s kresťanskými hodnotami a s rodinou, ako základnou zdravou stavebnou bunkou obecného spoločenstva, ako synonymom domova, pokoja a bezpečia. Nech je teda PRO plnením motta:

„Obec Spišské Bystré bude miestom, kde sa občania budú cítiť dobre a doma. Obec bude miestom dôstojného harmonického života, ktorá bude ľudí spájať na ktorú budú hrdí.“

Občania budú vtedy spokojní, vtedy sa budú cítiť dobre, keď budú mať v obci pocit bezpečia, rodinného zázemia, ochrany ich hodnôt, ich majetku, ich ochrany v núdzi a ťažkých chvíľach. Najväznejšia ochranárska funkcia obce má byť smerovaná na dve najzraniteľnejšie skupiny obyvateľstva: najmladších ľudí v predškolskom a školskom veku a na starých a chorých ľudí.

Budúcnosť obce predstavuje najmladšia generácia. Preto prioritným cieľom strategického plánu obce musí byť trvalé a plynulé zvyšovanie kvality výchovy a vzdelávania v rodine a na Základnej škole s materskou školou, kvalitný všestranný duchovný, kultúrny a telesný rozvoj detí a mládeže tak, aby škola a mimoškolské aktivity boli efektívnou nadstavbou rodinnej výchovy a vytvorili dobré predpoklady pre kvalitný osobnostný rozvoj mladých ľudí. Komplexný a synergický proces rozvoja obce nech je chápaný v zmysle osvedčených kresťanských tradícií a hodnôt, bez v nedávnej minulosti často propagovaného, avšak v praxi celej Európy neosvedčeného multikulturalizmu, či iných krátkodobých „módnych“ prvkov. K všestrannému harmonickému rozvoju sa obec dopracuje vytvorením synergického efektu z kompetentnej, cieľavedomej práce starostu, poslancov Obecného zastupiteľstva, členov odborných komisií zastupiteľstva a všetkých občanov obce, najmä občanov zapojených do rôznych aktivít v rámci organizácií, združení alebo klubov.

Osobitná dôvera pri rozvoji obce bude vkladaná do úzkej spolupráce a koordinácie s činnosťou organizácie v obci najstaršej a najpočetnejšej – rímskokatolíckou cirkvou. Táto dôvera pramení z osvedčených dobrých historických skúseností. Obec mala od nepamäti postavené piliere prežitia na kresťanských hodnotách, ktoré nezlomil ani národnostný útlak

rôzneho druhu, ani komunistická totalita. Mala ich postavené na tvorivej aktivite a tvrdej odbornej práci svojich občanov, ale aj na spoločenskej zodpovednosti, vzájomnej pomoci a tolerancii. Tieto osvedčené hodnoty, aj v duchu jasného biblického „*Kto nechce pracovať, nech ani neje*“ (2 Sol.,7,8,10), budú strategickým mottom pri riadení obecných vecí verejných.

Druhé strategické motto plánu vychádza z parafrázy geniálneho podnikateľa T. Baťa, ktorá by sa mohla aplikovať na obec: „*Keď chcete vybudovať dobrú a prosperujúcu obec, vybudujte najskôr seba*“. PRO je smerovaný tak, aby podporoval strategické partnerstvá, ale tiež tak, aby využíval vnútorné zdroje, silné stránky obce a príležitostí, ktoré ponúka externé prostredie. Keď chceme vybudovať zdravú a prosperujúcu obec Spišské Bystré, všetci občania pracujme na strategických cieľoch hodných nasledovania, na spoločnom dobre. Nechcime byť odsúdení len na čakanie, ale aj na tvorenie budúcnosti v krásnom prostredí, ktoré nám okolitá príroda ponúka.

2.2 Strategické ciele a priority

Všestranný harmonický rozvoj obce chápeme ako **globálny cieľ** v súlade s koncepciou a zásadami trvalo udržateľného rozvoja. Strategické ciele obce orientujeme preto ako do oblastí duchovnej, sociálnej tak i materiálnej a environmentálnej sféry. Vychádzajúc zo SWOT analýzy a reálnej dostupnosti zdrojov definujeme tieto štyri **špecifické** strategické ciele ako priority PRO:

1. **Všestranný zdravý harmonický vývoj mládeže**, rozvoj jej znalostí v duchu etických a morálnych zásad, v rámci dimenzie kultúrnosti pokladáme za rozhodujúci cieľ ako predpoklad budúceho rozvoja obce, jej rodín ako základných stavebných buniek obce i ako predpoklad uplatnenia občanov obce na trhu práce.
2. Primárnym cieľom v oblasti **ochrany životného prostredia, nenarušeného prostredia z hľadiska environmentálnej kvality a uchovania prírodného dedičstva**, je komplexné systémové riešenie vodohospodárskej problematiky, problematiky tekutého a tuhého odpadu, organického odpadu a energetickej problematiky.
3. V oblasti budovania technickej infraštruktúry pokladáme za prioritný strategický cieľ: **získanie potrebných pozemkov** na realizovanie telesnej kultúry a športu (korčuľovanie, žiacky „malý futbal“, ...) predovšetkým vybudovanie dôstojného stánku pre najpopulárnejší a najtradičnejší šport – futbal. Danosti prírodného prostredia obce budú vnímané ako príležitosti pre rozvoj obce v oblasti turizmu, turistiky (horská turistika, cykloturistika, bežecké lyžovanie) a cestovného ruchu.

4. Strategickým cieľom je rozvoj priateľstva a **súdržnosti ľudí pri systematických spoločných obecných aktivitách a službách** (technických, obchodných a pod.). Na prehĺbenie realizácie tohto cieľa sa bude dobudovávať aj technická infraštruktúra v centrálnej zóne obce (areál bývalého kultúrneho domu) ako doplnenie existujúcej infraštruktúry (kostol, kultúrny dom, pastoračné centrum, areál školy, obecný úrad, poštový úrad).

3 AKČNÝ PROGRAM NA SPLNENIE CIEĽOV

Na zabezpečenie realizácie týchto rozhodujúcich strategických priorít a cieľov je v tejto kapitole spracovaný program aktivít a opatrení. Ich postupnou realizáciou sa využitím príležitostí a efektívnym využívaním zdrojov odstráni zle technické alebo dokonca havarijné stavy v niektorých oblastiach, resp. minimalizujú nedostatky načrtnuté v kapitole 1.3. Zároveň sa vytvoria predpoklady pre systémový rozvoj vo viacerých oblastiach. Program je spracovaný v rovnakej štruktúre, ako je spracovaná analýza interného prostredia (kapitola 1.3)

3.1 Školstvo a vzdelávanie

- a) Výchovno-vzdelávací program na ZŠ orientovať a posilňovať s ohľadom na ďalšie uplatnenie absolventov školy (potreby spoločnosti a trhu práce), na vedomosti v oblasti prírodných vied, informatiky a jazykovej vybavenosti, pri nezanedbávaní výchovnej stránky procesu a rozvoja tvorivého myslenia detí.
- b) V rámci voľnočasových aktivít posilniť systémovosť a odbornosť, ako aj rozšírenie ponuky o kultúrno – umelecké zručnosti (spoločenský tanec, hra na hudobných nástrojoch, zborový spev,...) organizačným doplnením ZŠ s MŠ o ZUŠ. Prínosom bude rozvíjanie kultúrnosti mladých ľudí a výchova (na vyššej úrovni) dorastu pre kultúrne a umelecké súbory dospelých v obci a v regióne.
- c) V rámci voľnočasových aktivít žiakov posilniť systémovosť v telesnej kultúre tak, aby každý žiak bol pravidelne týždenne zapojený do niektorej s pohybových aktivít (hasičský šport, tanec, malý futbal, atletika, florbal a pod.. Využiť k tomu aj dobrovoľníkov z radov občanov obce a projekty na dobudovanie technickej infraštruktúry.
- d) Vypracovať ucelený výchovno-vzdelávací program (na zmenu životného štýlu, využívanie silných stránok a prirodzeného talentu) na špecifickú cieľovú skupinu – rómske deti.
- e) Rozvinúť aktivity vzdelávania a rozvoja zručností dospelých občanov obce (IT, tradičné remeslá, interiérový a záhradný dizajn a pod.).

3. 2 Kultúra

- a) Zvýšiť systémovosť a kvalitu činnosti jestvujúcich kultúrnych súborov a využiť výstupy ich činnosti na prezentáciu nielen v rámci kultúrnych podujatí v obci, ale aj na vonkajšiu prezentáciu a publicitu obce, príp. cezhraničnú spoluprácu.
- b) Zaktivizovať (resp. obnoviť) vytvorenie ďalších kultúrnych súborov (dramatického, hudobného,...), ktoré budú pracovať na kultivácii kultúrnosti na amatérskej ale kvalitnej systémovej báze.

c) Zaviesť program kultúrnych aktivít ako ucelený systém plánovaných tradičných akcií v priebehu celého kalendárneho roka, previazaných najmä na dni a sviatky ako Deň matiek, sv. Mikuláš, Svätodušné sviatky, Vianočné a Veľkonočné sviatky, starodávne ľudové tradície a významné dni obce (odpustová slávnosť a pod.).

3. 3 Telesná kultúra, šport a turistika

a) Podporovať rozvoj futbalu v obci za predpokladu, že bude zabezpečený systémový prístup, počnúc starostlivosťou o žiakov tak, aby bola splnená podmienka športového vyžitia predovšetkým mladých ľudí najmä z radov obyvateľov obce.

b) Vyriešiť problematiku futbalového štadióna, potrebnej sprievodnej infraštruktúry a malých multifunkčných športovísk a detských ihrísk v južnej a severnej časti obce, aj v centrálnej zóne.

c) Postupne budovať infraštruktúru pre zvýšenie úrovne a masovosti turistiky (vr. cykloturistiky, bežeckého lyžovania, a pod.).

d) Doplniť možnosti športovania najmä mladej generácie o korčuliarske športy.

e) Podporovať aj ďalšie športové aktivity pri dodržaní „netrieštenia“ síl prílišnou atomizáciou.

3. 4 Sociálne a zdravotnícke služby

a) viesť permanentne mladých ľudí k sociálnemu cíteniu, k úcte voči starším, chorým a imobilným občanom.

b) Pripraviť podmienky pre vybudovanie denného stacionára pre seniorov.

c) Zvýšiť účinnosť (najmä terénnej) sociálnej práce s podporou fondov EÚ.

d) Posilniť bezbariérový prístup do verejne prístupných budov a priestranstiev.

e) Pravidelnou komunikáciou s lekármi a lekárnikmi a ich motiváciou a „vtiahnutím“ do života obce podporovať udržanie dobrého stavu zdravotníckych služieb v obci.

3. 5 Vodné zdroje, vodné toky

a) Vyriešiť s podnikateľskými subjektmi vo sfére pôdohospodárstva a lesného hospodárstva možnosti zadržania vody pred nárazovými prívalmi.

b) Zaviesť prísnu kontrolu znečisťovania vodných tokov (najmä) anorganickým odpadom; permanentne čistiť vodné toky aj v rámci aktivačných prác, alebo zavedením systému „znečisťovateľ platí“ (alebo odrobí). Reagovať na výzvy, ktoré aj technickými opatreniami pomôžu riešiť túto pre celú obec veľkú hanbu.

3.6 Ekológia, environmentalistika

a) Vyriešiť bilančnú kapacitnú nerovnováhu spôsobenú nepovoleným napojením odpadovej dažďovej vody a vody z lesov a polí do kanalizácie na komunálny tekutý odpad.

- b) Komplexne riešiť zvýšenie účinnosti ČOV (rekonštrukcia a vybudovanie odľahčovacieho objektu), vrátane správneho odvádzania dažďovej vody.
- c) Dobudovať kvalitnú kanalizačnú sieť v miestach, kde táto absentuje.
- d) Systémovo riešiť problematiku organického odpadu z kompostoviska jeho spracovaním až do podoby druhotnej suroviny.
- e) Realizovať a podporovať budovanie vodozádržných opatrení.
- f) Znižovať energetickú náročnosť verejných budov v súlade s modernými environmentálnymi a energetickými trendami.

3. 7 Technická a dopravná (cestná komunikačná) infraštruktúra

- a) V rámci realizácie investičných priorít prednostne riešiť získanie priestorov (a alokovanie potrebných zdrojov) na futbalový štadión.
- b) Za druhú investičnú prioritu považovať vybudovanie areálu pre stretávanie a služby občanom v centrálnej zóne obce
- c) Ďalšie prípadné aktivity v rámci technickej infraštruktúry (ČOV, kruhový objazd, komunikácie, detské ihriská...) operatívne riešiť v ročných vykonávacích plánoch vo väzbe na konkrétne výzvy, resp. možnosti získania externých nenávratných zdrojov (s výnimkou riešenia havarijných stavov).
- d) Permanentne udržiavať cesty v primeranom technickom stave a priebežne (aj s využitím dobrovoľných aktivít občanov v ich lokalitách dobudovávať napr. chodníky alebo povrchovú kanalizáciu).

3. 8 Manažment a marketing obce

- a) Sprísniť rozdeľovanie (poskytovanie) finančných zdrojov na základe dodržiavania financovania investičných priorít a príp. dotácie pre organizácie riešiť v prísnej väzbe na prínos týchto organizácii pre obec a ich zapojenie do plánovaných aktivít obce. Vypracovať právny rámec pre pridelovanie príspevkov rôznym organizáciám a združeniam a nakladanie s nimi.
- b) Venovať veľkú pozornosť ročným vykonávacím plánom, ich operatívnej nadväznosti na PRO a dynamicky operatívne reagovať kvalitnou projektovou činnosťou na rôzne výzvy z externého prostredia obce.
- c) Budovať povedomie k ochrane a zveľaďovaniu verejného (i súkromného) majetku, spolupracovať so štátnou správou na likvidácii „čiernych“ stavieb a skládok
- d) Využitím relevantných nástrojov marketingového inštrumentária systémovo budovať imidž obce a identitu obce („dedičstvo otcov“, návrat k pôvodnému názvu obce, ...).

d) Posilniť princípy vodcovstva pri rozvoji a budovaní obce. Vtiahnuť (a motivovať) do funkcií na úrovni správy obce a organizácii v nej pôsobiacich ľudí, ktorí nielen môžu a chcú ale aj vedia, ktorí majú radi obec aj jej ľudí a ktorí sa riadia prirodzenými zákonmi uvedenými v úvode tohto dokumentu a mentálnymi princípmi, uvedenými v závere tohto dokumentu.

4 MANAŽOVANIE AKČNÉHO PROGRAMU

Program vecných a funkčných aktivít (kapitola 3) bude východiskovým dokumentom pre stavbu ročných vykonávacích plánov. Za ich prípravu, schválenie a realizáciu a kontrolovanie bude zodpovedný starosta obce a Obecné zastupiteľstvo a gestorská komisia OZ.

Návrh časového harmonogramu realizácie jednotlivých bodov plánu je v tab. 7.

Tab. 7: Časový harmonogram realizácie plánu

Oblasť	Aktivita	2026	2027	2028	2029	2030	2031
3.1 Školstvo a vzdelávanie	a	x	x	x	x	x	x
	b	x	x	x	x	x	x
	c	x	x	x	x	x	x
	d	x	x	x	x	x	x
	e	x	x	x	x	x	x
3.2 Kultúra	a	x	x	x	x	x	x
	b	x	x	x	x	x	x
	c	x	x	x	x	x	x
3.3 Telesná kultúra, šport, turistika	a	x	x	x	x	x	x
	b	x	x	x	x		
	c	x	x	x	x	x	x
	d	x	x	x	x	x	x
	e	x	x	x	x	x	x
3.4 Sociálne a zdravotnícke služby	a	x	x	x	x	x	x
	b			x	x	x	x
	c	x	x	x	x	x	x
	d	x	x	x	x	x	x
	e	x	x	x	x	x	x

3.5 Vodné zdroje, vodné toky	a	x	x	x	x		
	b	x	x	x	x	x	x
3.6 Ekológia, environmentalistika	a	x	x	x			
	b	x	x	x			
	c	x	x	x	x	x	
	d	x	x	x			
	e	x	x	x	x		
	f	x	x	x	x	x	x
3.7 Technická a dopravná infraštruktúra	a	x	x	x	x		
	b			x	x	x	x
	c	x	x	x	x	x	x
	d	x	x	x	x	x	x
3.8 Manažment a marketing obce	a	x	x	x	x	x	x
	b	x	x	x	x	x	x
	c	x	x	x	x	x	x
	d	x	x	x	x	x	x
	e	x	x	x	x	x	x

5 FINANČNÝ PLÁN A PLÁNOVANÉ ZDROJE FINANCOVANIA

Finančný plán na roky 2026 – 2031 bude (zrejme) poznačený finančnou napätosťou a preto bude upresňovaný v ročných vykonávacích plánoch podľa týchto zásad:

- dotácie na školstvo (resp. ďalšie konkrétne adresované dotácie) budú v plnej výške dané podľa plánovaného účelu,
- bežné prevádzkové výdavky (mimo vyššie uvedených adresných) budú medziročne zvyšované len o valorizáciu osobných nákladov a príp. zvýšenie ďalších prevádzkových nákladov (napr. pri zvýšení cien energií a pod.), s ponechaním nutnej rezervy na príp. havarijné stavy,
- každý rok bude vyčlenených z vlastných zdrojov na realizáciu prioritných investícií (uvedených v kap. 2.2 pod bodmi 3 a 4) minimálne 200 tis. €,
- príp. ďalšie voľné zdroje budú využité na financovanie plánovaných aktivít, kde však hlavným zdrojom financovania budú externé nenávratné zdroje (podľa úspešnosti projektov ako reakcie na výzvy od rôznych subjektov), v krajnom prípade úvery z bánk.

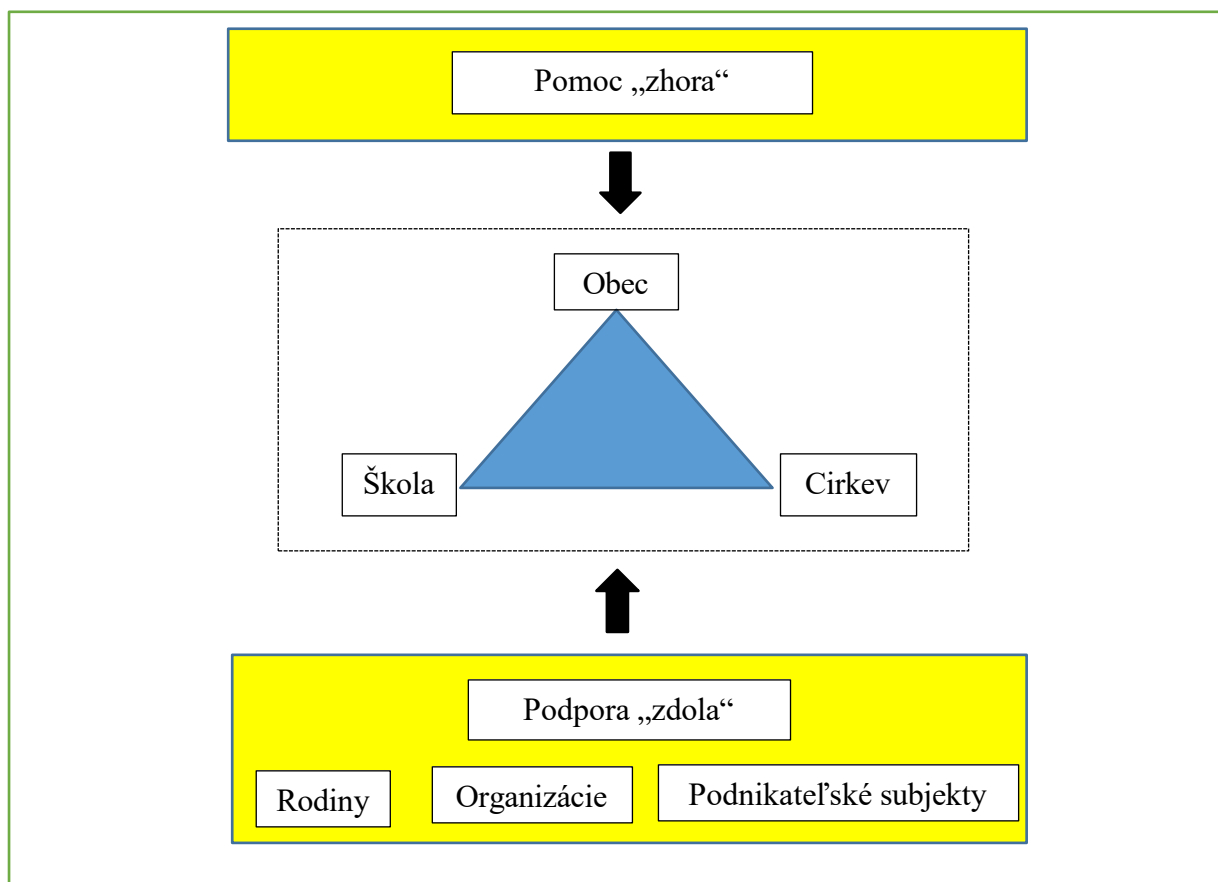
ZÁVER

Rok 2025 (v ktorom sa tento dokument vypracováva a schvaľuje) bol pápežom Františkom vyhlásený za Jubilejný rok, rok nádeje, rok ktorý môže byť istým „updatom“, možnosťou napraviť krivdy, nielen vo vlastníckych, ale aj medziľudských vzťahoch, a dať do poriadku to, čo nefunguje.

Obec Spišské Bystré (či predtým Kubachy) bola vždy (ba v oslabenom prevedení aj počas komunistickej totality) charakteristická „zdravým rozumom“, bez škodlivého politikárčenia, principiálnymi (spravidla kresťanskými) postojmi vedúceho „trojlístka“ (starosta, farár, riaditeľ školy), ktorí formovali svoje okolie dodržiavaním najdôležitejších prirodzených zákonov (prezentovaných v úvode), či takých dôležitých mentálnych princípov ako je princíp integrity (súlad myšlienok, slov, emócií a skutkov), čestnosti, tolerance, trpezlivosti, poctivosti, odvahy a statočnosti a hlavne osobným príkladom a tým, že mali radi Kubachy a Kubašanov so všetkými ich prednosťami aj slabosťami. Odklon od týchto princípov a pokusy o infiltráciu cudzorodých prvkov do kultúry a riadenia obce či do organizácií a inštitúcií pôsobiacich v obci, presadzovanie vlastného ega, alebo „skrytých záujmov“ na úkor spoločného dobra, znamená oslabovanie rokmi budovanej identity, ochabovanie konštruktívnej odbornej spolupráce a konštruktívneho dialógu na dosahovanie spoločných cieľov (dobier), alebo aj postupnú stratu entuziazmu a záujmu občanov o veci verejné.

Fungujúce riadenie obce bude veľmi potrebné pre jej rozvoj v týchto zložitých časoch.

Manažment obce (v tomto aj nasledujúcom funkčnom období) má perspektívu a úspech v celostnom systémovom riadení, keď základný „trojpilier“ (obr. 1) bude mať podporu „zdola“ vo fungujúcich rodinách – základnej bunke každej zdravej spoločnosti, v organizáciách a podnikateľských subjektoch pôsobiacich v obci a keď sa bude uchádzať a veriť v podporu a pomoc „zhora“ (nech ju nazývame pomocou od „najvyššej inteligencie“, alebo pomocou Božou).

Obr. 1: Odporúčany model riadenia dobre fungujúcej obce